

**ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ *СТРАХ*
В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА МОВЛЕННІ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ-ТРИЛЕРІВ ПРО ВАМПІРІВ)**

Онищук І. Ю., Матович О. О.

ВСТУП

Матеріалом дослідження послужили романи-трилери про вампірів, які є жанровим різновидом масової літератури. Такі твори не вписуються в рамки традиційного літературного канону, вони читаються широкою аудиторією головним чином для повсякденної розваги. Літературні твори такого плану відрізняються цілим набором диференційних ознак, серед яких чітко виділяється їх прагматична спрямованість.

Масова література адресована неелітарному читачеві і орієнтована на те, щоб розважити його і викликати в нього сильне емоційне напруження. Напруження виникає з перших сторінок, стрімко наростає в міру розвитку сюжету, все більше розпалюється до кінця і в заключній сцені неодмінно змінюється емоційною розв'язкою. Особливістю аналізованих тут творів є вкрай негативний характер емоцій, які провокуються у читача змістом роману, своєрідною манерою викладу і набором лексичних одиниць. До емоції страху нерідко домішується емоція відрази. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне розглянути мовні засоби номінацій емоції страх і їх роль у створенні емоціогенної атмосфери романів-трилерів про вампірів.

1. Лексико-семантичне поле «СТРАХ»

Лексичні одиниці лексико-семантичного поля «СТРАХ» було виділено методом суцільної вибірки з чотирьох словників англійської мови: Collin's Cobuild English Language Dictionary¹, The American Heritage College Dictionary², Longman Dictionary of English Language and Culture³, New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English

---

¹ Collin's Cobuild English Language Dictionary. William Collins Sons & Co Ltd, Glasgo, 1988. 1703 p.

² The American Heritage College Dictionary. 3d ed. Boston, New York : Houghton Mifflin Company, 1997. 1630 p.

³ Longman Dictionary of English Language and Culture. London : Longman, 1992. 1528 p.

Language⁴. Лексеми, що номінують таку базову емоцію, становили вибірку з 138 одиниць, згрупованих у 21 кластер однокорених слів⁵. Так, наприклад, у кластер *FEAR* увійшли дієслово *to fear*, іменник *fear*, 9 дериватів (*fearful*, *fearless*, *fearsome* і т.д.), словосполучення, зареєстровані словниками, наприклад, *in fear and trembling*, *to put the fear of God into smb*. Під час аналізу полісемантів враховувалися тільки ті семеми, які у своєму значенні мають сему «страх», тобто наприклад *fearful* у значенні *very*, *extremely*, *great* або *No fear!* у значенні *Certainly not!* у матеріал цього дослідження не включалися.

Залежно від сумарної кількості семем зі значенням «страх» усі кластери розташовуються в порядку зменшення свого семемного обсягу від найбільш розгорнутого кластера *FEAR* (у цілому по вибірці з 4 словників 72 семеми, абсолютний показник $F_a = 72$ або у середньому на 1 словник відносний показник $F_r = 18$ семем) до найменш розгорнутого кластера *PETRIFACTION* ($F_a = 6$ семем, $F_r = 1,5$ семеми). Для зручності аналізу весь масив англомовних лексичних кластерів зі значенням «страх» був розділений на три зони. *Ядерна зона* включає кластери з найвищими відносними показниками словникової розгалуженості рівними від *max.* $F_r = 18$ до *min.* $F_r = 11$, 5. *Медіальна зона* об'єднує кластери, в яких налічується від *max.* $F_r = 9,5$ до *min.* $F_r = 5,25$ семеми в кластері. До *периферійної зони* включені лексичні кластери з найменш розвиненою системою словникових одиниць, що входять до них, периферійні кластери мають показники від *max.* $F_r = 5$ до *min.* $F_r = 1$, 5 семеми. Лексичні кластери англомовного семантичного поля «СТРАХ» представлені в таблиці 1.

Аналізуючи лексико-семантичне поле (ЛСП) «СТРАХ», акцент робимо на смислові компоненти семантичної структури вербальних одиниць, що утворюють кожну з трьох зон. Нашим завданням є виокремлення основних, так званих «опорних семантичних ознак» у значенні слів, об'єднаних у таке ЛСП. Слідом за А.П. Мартинюк вважаємо, що «процедура аналізу словникових дефініцій полегшується тією обставиною, що в англомовних лексикографічних джерелах дефініції тлумачаться за допомогою кінцевого числа опорних слів, що дає підставу для визначення опорних семантичних ознак»⁶.

---

⁴ New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. New York : Lexicon Publications, 1993. 1149 p.

⁵ Тимченко Є.П. Ядерні елементи лексико-семантичного поля «СТРАХ» у німецькій та укр. мовах. *Проблеми зіставної семантики* : зб. наук. статей. Вип. 6. / Відп. ред. Кочерган М.П. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2003. С. 144–148.

⁶ Мартинюк А.П. Регулятивна функція гендерно маркованих одиниць мови (на матеріалі сучасного англомовного публіцистичного дискурсу) : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2005. 604 с.

Таблиця 1

ЛСП «СТРАХ» в англійській мові

№ п/п	Ра-нг №	КЛАСТЕР	Fa	Fr	МАНІФЕСТАНТИ
1.	1.	FEAR	72	18	fear (n),(v), fearful, ~fulness, ~fully; fearless, ~lessly, ~lessness; fearsome, ~somely, ~someness
2.	2.	HORROR	68	17	horror (n), horrify (v), horrifying, ~ingly, ~iedly; horrible, ~ly, ~leness; horrid, ~ly, ~ness; horrent, ~rently, horrendous, ~ously, ~ousness; horrific, ~cally, ~cation; horripilation; horror-stricken(struck); horror-film
3.	3.	SCARE	48	12	scare (n), (v), (adj), scarer, scared, scarey;scarecrow; scaremonger, ~ing; scarey-cat, scare-head
4.	4.	FRIGHT	46	11,5	fright (n), (v), frighten, ~ing, ~ingly; ~ness, ~ed (adj);frightful, ~ly, ~ness
5.	5.	AWE	37	9,25	awe (n),(v), ~some, ~somely, ~someness; awful, ~ness; ~ly; awe-inspiring, ~ly; awestricken (struck)
6.	6.	ALARM	33	8,25	alarm (n),(v), ~ing, ~ingly; alarum, alarmist (n), (adj), ~ism
7.	7.	DREAD	31	7,25	dread (n), (v), ~ful, ~fully, ~fullness; dreaded (adj), dreadlocks.
8.	7.	PANIC	31	7,25	panic (n), (v), (adj), panicky, panic-monger, panic-stricken (struck).
9.	8.	TERROR	28	7,0	terror (n), ~ist, ~ism, ~istic, ~istically; terrorize (v), terrorization, ~er.
10.	9.	DAUNT	23	5,75	daunt (v), ~ing (adj), ~ingly; dauntless, ~lessness, ~lessly; undaunted, ~ly; undauntable, daunter.
11.	10.	CHILL	21	5,25	chill (n), (v), (adj), chilly (adj), ~ingly; chillness; chillsome, chiller, spine-chiller.
12.	11.	FUNK	20	5,0	funk (n), (v), funky, funk-hole.
13.	12.	NIGHT-MARE	18	4,5	night-mare (n), ~ish, ~ishly, ~ishness.
14.	13.	SPOOK	15	3,75	spook (v), spooky, ~ily, ~iness.
15.	14.	STARTLE	11	2,75	startle (n), (v), startling, ~ler; startlingly.
16.	15.	DISMAY	10	2,5	dismay (n),(v), dismayingly.
17.	16.	AFRAID	9	2,25	afraid (adj; predic.).
18.	16.	FOREBODE	9	2,25	forebode (v), forboding, ~ingly.
19.	17.	CONSTERNATION	7	1,75	consternation (n), consternate (v).
20.	17.	TREPIDATION	7	1,75	trepidation (n), trepid (adj).
21.	18.	PETRIFICATION	6	1,5	petrification (n), petrify (v), petrification.
		ВСЬОГО:	550	138	

Ядерна зона поля «страх» представлена чотирма найбільш розвиненими за своєю словниковою структурою лексичними кластерами: *FEAR*, *HORROR*, *SCARE*, *FRIGHT*, які характеризуються розгалуженою системою значень як за рахунок різних семем, що входять до лексем-полісемантів, так і за рахунок численних похідних: афіксальних дериватів і композитів, а також стійких словосполучень.

Гіперсемою ядерних кластерів, як втім, і всього ЛСП «страх», є сема *feeling* у поєднанні з кваліфікаційними семами *unpleasant* і *painful*. Всі чотири кластери ядерної зони містять такий набір сем:

ЩО? – почуття (*feeling*); ЯКЕ? – неприємне (*unpleasant, painful*); ЧОМУ? – небезпека (*danger, lack of safety*); КОЛИ? – зараз (*present*). Усі чотири іменні лексеми *fear, horror, fright, scare* називають відповідну емоцію, яка викликана наявним фактором небезпеки.

У деяких семем кластера *FEAR* сема «КОЛИ? – зараз» заміщається семою «КОЛИ? – в майбутньому». Одне зі значень семи *fear* – передчуття того, що ще не сталося: *impending, expected, imminent (danger)*. Наприклад: *fear = an unpleasant emotion caused by ... expectation of pain, danger; = The intensive emotion aroused by impending danger; = feeling of agitation and anxiety caused by imminent danger*⁷. У кластері *SCARE* є ще одна сема, уточнююча характер фактора тривоги, *scare* – це боязнь того, що не сталося і може не трапитись зовсім: *scare = general, esp. baseless fear, mistaken unreasonable fear*.

Крім того, до семного набору в кластерах *HORROR* і *FRIGHT* додана ще одна сема – «огида»: *horror = intense fear joined with repulsion; = intense painful feeling of repugnance and fear*. Таким чином, емоція «страх», як вона лексично позначена ядерними кластерами, – це неприємне, хворобливе відчуття, спровоковане фактичною або умоглядною загрозою відразливого характеру.

У своєму дисертаційному дослідженні емоційного концепту «СТРАХ» О.О. Борисов⁸ пише, що «в центрі структури емоційного концепту СТРАХ знаходиться людина, відправний пункт гносеологічного і практичного освоєння дійсності». Цілком погоджуємося з автором і запозичуємо у нього термін «експерієнцер»: «той, хто в певних просторово-часових рамках, певним чином відчуває, осмислює, переживає свій страх у різних формах і різновидах».

В ядрі ЛСП «СТРАХ» дієслівні лексеми або словосполучення аналізованих кластерів називають:

---

⁷ Знак є маркером семми у складі відповідної лексеми.

⁸ Борисов О.О. Мовні засоби вираження емоційного концепту СТРАХ: лінгвокогнітивний аспект (на мат. суч. англomовн. худ. прози) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Донецьк, 2005. 253 с.

а) стан суб'єкта, що переживає емоцію, тобто експерієнцера (три кластери *FEAR, FRIGHT, SCARE*);

б) індукування (провокатором) цієї емоції у експерієнцера як об'єкта психологічного впливу (*to horrify, scare, fright (en) smb.*);

в) насильницьке індукування такої емоції з метою змусити експерієнцера діяти, як того бажає провокатор (*to fright (en) i to scare smb. with the aim of coercing*):

to scare = to drive away by frightening; = to cause to flee in fear.

to put the frighteners on = to intimidate; = to make smb. do what you want by threatening them, usu. to keep silent.

Особливий інтерес у світлі дослідження романів-трилерів про вампірів являють компоненти ядерних кластерів, в яких зафіксована інформація про симптоматику страху, тобто про зовнішні прояви страху в поведінці людини. Як свідчить виконаний аналіз, усі ядерні кластери містять подібного роду інформацію. Лексикографічні джерела реєструють цілий спектр стійких словосполучень у кластерах *FEAR, HORROR, FRIGHT* і *SCARE*, які називають симптоми переляку. Вони називають певні реакції організму:

а) фізичні: тремтіння або навпаки завмирання тіла (1), реакція шкіри і волоссяного покриву, «наче бігають мурахи» і «волосся стає дикби» (2):

(1) *in fear and trembling; horror = revolted shuddering; to be scared stiff;*

(2) *horripilation = bristling of the hairs of the head or body due to fear;*

horrent = bristling; fright wig = a wig with hair standing up from the surface;

б) фізіологічні: т. зв. «ведмежа хвороба», непритомність, смерть, див. напр.:

to scare the shit out of; to be scared half to death; to be scared/frightened to death;

в) психологічні: отупіння, вигуки, депресія, див. напр.:

to be scared/frightened out of one's wits; to be scared silly;

horrors = exclamation of dismay; horrors = a fit of depression or nervousness, esp. as in delirium tremens.

Як бачимо, симптоматика емоції страху експлікується словниками досить різноманітно, фіксуючи як фізіологічні, так і психічні реакції людини, що переживає страх.

Медіальна зона англомовного ЛСП «СТРАХ» об'єднує 7 лексичних кластерів: *AWE, ALARM, DREAD, PANIC, TERROR, DAUNT, CHILL*. Аналізуючи смислові компоненти сем, об'єднаних у цих кластерах, бачимо, що словникові дефініції фіксують в їхніх значеннях різні відтінки емоції «страх» залежно: від кількості експерієнцерів, від домішок інших емоцій, від провокатора емоції.

Емоція страху переживається кожним експерієнцером індивідуально, однак деякі різновиди страху припускають залучення до цього процесу великого числа індивідів. Наприклад:

panic = a sudden, overpowering terror affecting **many people at once**; = intense **contagious** fear affecting **a body of people**.

Більшість маніфестантів кластера *TERROR* номінують емоцію страху не стільки як психологічний, скільки як соціальний феномен. У їх семантичній структурі наявна комбінація двох сем (крім власне семи «страх»): це «широке охоплення експерієнцерів» і «злочинна агресивна установка провокатора емоції». Наприклад:

terror = violence committed or threatened to intimidate or **coerce** for **political** purpose; *terrorism* = **unlawful** use or threatened use of force or violence to **intimidate** societies or governments; *terrorist* = person who uses violent or intimidating methods of coercing a **government** or **community**.

Соціальний аспект дефінованого явища маркується семами “community”, “government”, “society”, “political”. Агресивний, кримінальний аспект такого явища експлікується в словникових дефініціях за допомогою ознак “unlawful”, “coerce”, “intimidate”, “dominate”, “force into obedience”. Наприклад: *terrorize* = to fill with terror, **force into obedience**; = **dominate** by inducing terror.

У деяких медіальних кластерах страх маркується як якісно специфічна емоція за рахунок того, що до неї домішується інша, додаткова емоція. У лексемах медіальної зони ці додаткові емоції не відрізняються тією гомогенністю, яку спостерігаємо в ядерних кластерах *HORROR* і *FRIGHT*, де в обох випадках номінувалася емоція «страх» з домішкою «відрази». У медіальній зоні подібна комбінація сем має місце у семантичній структурі слів, що входять у кластер *DREAD*: *dread* = fearful or distasteful anticipation; *to dread* = to anticipate with alarm, [distaste], reluctance → *distaste* = aversion → repugnance. Зіставляючи додані семи, що характеризують специфіку страху, в кластерах *DREAD*, *HORROR* і *FRIGHT*, бачимо їхню ідентичність і робимо висновок про те, що суміш страху і відрази – це комбінація емоцій, які різноманітно і численно номінуються в англійській мові.

Зовсім інша комбінація емоцій складається в лексичних одиницях кластера *AWE* за рахунок додавання до основної семи «страх», специфікуючої семи «захоплення». Див. наприклад: *awe* = **reverential** fear; = fear and **respect**; = a **mixed** emotion of [reverence], [respect], dread and wonder inspired by authority, genius, great beauty or might → *reverence* = a feeling of profound respect, **veneration** → *respect* = a feeling of **appreciation**, deferential **regard**; [esteem] → *esteem* = **favourable** regard. Позитивна оцінність, яка маніфестується набором сем “respect, esteem, reverence, regard, veneration”, що дефінують саму емоцію

«страх», підкріплюється також позитивно оціночними характеристиками провокатора емоції. Словник уточнює: *awe is inspired by authority, genius, great beauty or might.*

Таким чином, констатуємо, що домінуюча негативна оцінність конституентів ЛСП «СТРАХ» у такому окремому випадку змінюється позитивною оцінністю. Як бачимо, запаси англійського лексикону є досить великими та гнучкими, щоб надати ресурси для позначення найтонших відтінків і півтонів емоційного стану індивіда.

Окремого розгляду в рамках ЛСП «СТРАХ» заслуговує кластер *DAUNT*, в якому зібрані семени, похідні від дієслова *to daunt* = *to discourage / dishearten / intimidate*, тобто залякувати когось, позбавляти сміливості.

Специфіка цього кластера полягає в тому, що лише невелика частина кластера безпосередньо співвіднесена з генеральною семантою такого поля: це слова, які називають провокатора емоції страх (*daunter*) або обставини, що сприяють індукуванню емоції «страх» (*daunting, dauntily, dauntingly*). Більша ж частина дериватів утворена за допомогою афіксів заперечення *un-* і *-less* і називають поняття, антонімічні до ключового поняття «страх»: *dauntless* = *fearless*; *undaunted* = *fearless, not daunted, resolutely courageous*. У результаті кластер *DAUNT* виявляється значною мірою включеним в антонімічні ЛСП «хоробрість, безстрашність».

Темпоральна характеристика емоції страху, відображена в лексемах медіальної зони, аналогічна тій, яка властива ядерним лексемам: найчастіше експерієнцер відчуває страх у присутності загрозливого фактору, іноді в очікуванні, передчутті його появи. Остання ситуація (тобто експерієнцер боїться того, що ще не відбулося) позначається лексемами з кластерів *ALARM* і *DREAD*, про що свідчить дефініційний аналіз. Див. напр.: *alarm* = *frightened [anticipation]/[expectation] of danger*; = *rumours of [impending] danger*; *to dread* = *to anticipate with [apprehension]* → *anticipate* = *to foresee* → *to know, see beforehand*; → *apprehension* = *fearful or uneasy anticipation of the future*; → *to expect* = *to look forward to probable occurrence* → *to impend* = *to threaten to happen, menace*; = *to be about to take place*. Як в ядерній, так і в медіальній зонах номінуються ситуації плану власне сьогодення (всі кластери) і плану сьогодення, спроєктованого в майбутнє (кластери *FEAR, SCARE, ALARM, DREAD*).

Аналізуючи медіальну зону ЛСП «СТРАХ», звернемо увагу на те, якими мовними засобами і відповідно якими ономасіологічними процедурами позначаються симптоми переляку. У медіальній зоні кластери *AWE, PANIC, DREAD, CHILL* містять відомості подібного роду. Звертає на себе увагу початкова негативна забарвленість

відповідних номінацій, що вербалізує неприємні для людини стани душі і тіла. У зв'язку з цим композити *awe-struck (stricken)* і *panic-struck (stricken)* відрізняються досить прозорою внутрішньою формою, яка допомагає тому, хто говорить, точно і образно описати стан людини, охопленої страхом за аналогією зі станом людини, приголомшеної ударом або приступом хвороби. Особливості фізичного стану як більш наочні та очевидні приписуються стану психічному, внутрішньому, а тому менш очевидному та явному. Своєю чергою в дефініційній частині словникової статті, яка тлумачить слово *awestruck*, зустрічаємо згадку такої зовнішньої ознаки переляку, як німота: *awestruck = made silent*. Людина, що охоплена страхом, позбавляється не тільки дару мовлення, а й здатності тверезо мислити: *to panic = to lose rational control*; *panic disorders = psychological disorder characterized by intense attacks of anxiety*.

Ще одним зовнішнім проявом страху може бути реакція волоссяного покриву – «аж волосся дибки стало», яка настільки міцно зберігається в культурній пам'яті соціуму, що її кладуть в основу вторинної номінації, вищезазначене словосполучення *fright wig*. Іншим семантичним дериватом, побудованим на підставі цього ж симптому, служить назва зачіски, зафіксована у всіх чотирьох словниках вибірки: *Dreadlocks = locks of hair densely radiating from the scalp*.

Однак лексеми, що номінують страх, є не тільки підставою для вторинної номінації. Вони самі можуть бути семантичними дериватами від словникової одиниці, що номінує один із симптомів страху. Саме це спостерігаємо в кластері *CHILL* як конститuentі ЛСП «СТРАХ». Іменник *chill* входить у таке поле лише однією, семантично похідною семемою з 6 наявних семем *chill*, що утворюють мовну лексему *chill = an unpleasant cold sensation, lowered body temperature; = a feverish cold; = unpleasant coldness; = depressing influence; = coldness of manner; = a feeling of fear or dread accompanied by coldness*.

Аналогічна картина має місце в дієслівному полісеманті *to chill*, в якому лише одна семема з 6 входить у ЛСП «СТРАХ»: *to chill = to make or become cold; = to depress, dispirit; = to cool (food or drink), preserve by cooling; = to harden (molten metal) by contact with cold material; = (col.) to pass time, idly, hang around; = to horrify, frighten*. Як бачимо, *chill* у значенні «залякувати», «лякати» – це семантичний дериват від дієслова *chill = охолоджувати, заморозувати*.

Перенесення значення сталося через спільності ознаки (симптому) – відчуття холоду = відчуття страху. П. Крисп⁹ трактує перенесення

---

⁹ Crisp P. Conceptual metaphor and its expressions. *Cognitive Poetics in Practice*. London, New York : Routledge, 2003. P. 99–113.

температурних відчуттів на емоційні як концептуальну метафору і вважає, що в її основі лежить прототипова кореляція тілесного досвіду. Тому ми кажемо: «гнівом дихати» та «від страху кров холоде в жилах». Зокрема, Є.П. Тимченко¹⁰ наводить перелік російських, українських, англійських, німецьких і французьких виразів, що метафорично ідентифікують страх і холод, і на цій підставі робить висновок про їх універсальний характер.

На периферії ЛСП «СТРАХ» зареєстровано 10 лексичних кластерів, в яких середні показники словникового розмаїття коливаються від 5 до півтора маніфестацій на один кластер: *FUNK, NIGHT-MARE, SPOOK, STARTLE, DISMAY, AFRAID, FOREBODE, CONSTERNATION, TREPIDATION, PETRIFACTION*, тобто це кластери, які не мають розвиненої системи афіксальних і семантичних дериватів.

Можна припустити, що мовна частотність цих одиниць, що не дуже висока, за винятком, можливо, прикметника *afraid*, яке «на устах» у носія мови, перш за все завдяки семемі, що не входить у поле «СТРАХ» (*afraid* = *regret, polite sorry for smth*). Вираз “*I am afraid...*” широко використовується як мітігатор, пом’якшувач негативного комунікативного ходу, наприклад, у разі відмови в проханні чи відхилення пропозиції, висловлювання критики тощо.

Звертаючись до смислової специфіки лексичних кластерів периферійної зони ЛСП «СТРАХ», зауважимо, що слова, які входять у цю зону, все менш позначають виключно емоцію «страх» та все частіше їх значення включають додаткові семи, кваліфікуючі різні «домішки» до базової емоції.

Ці семи можуть бути згруповані в кілька множин. Найбільш численна група сем, так чи інакше пов’язаних з позначенням емоції «відраза»: *aversion, reluctance, self-disgust, anxiety, unwillingness, depression*. Комбінацію цих сем із семою «страх» спостерігаємо в кластерах *FUNK, DISMAY, AFRAID*. Див. напр.:

funk = state of fright and *self-disgust, severe depression*;

dismay = strong feeling of fear, *anxiety and helplessness*;

afraid = having feeling of *aversion or unwillingness; unwilling or reluctant for fear of*.

Таким чином, підсумовуючи все, що сказано вище про семемі, які називають емоцію «страх», можемо стверджувати, що найчастіша комбінація емоційних станів експерієнцера – це страх із домішкою відрази.

Відповідні лексичні одиниці зустрічаються у всіх зонах аналізованого ЛСП і в сумі становлять трохи менше третини вибірки:

---

¹⁰ Тимченко Є.П. Вказ. джерело, с. 147.

6 кластерів з 21, або 29% словникової вибірки. Якщо ж враховувати не просто кластери, але всі маніфестації кластерів (також деривати, композити та інші), то цифри будуть ще вагомішими, тому що кластери *HORROR*, *FRIGHT* і *DREAD* мають численні похідні.

Периферійна зона ЛСП «СТРАХ» містить лексичні одиниці, які називають також і інші поєднання базової емоції «страх» з додатковими емоціями. Так, кластер *CONSTERNATION* охоплює слова, в сигніфікативному значенні яких сема «страх» доповнюється семою «шокує, неприємне здивування»:

consternation = *surprise, alarm, astonishment, dismay*; = *great [shock] and worry of fear* → *shock* = *smth that jars the mind or emotion as if with violent, unexpected blow*.

Сема «страх» отримує також додаткові семи «дещо неіснуюче, потойбічне» – *erie, ghostly, dreamy, supernatural*. Наприклад:

spooky = *causing fear in a strange way, [erie], = suggestive of ghosts, eerie* → *erie* = *suggestive of a supernatural, mysterious*.

night-mare = *terrible, terrifying dream*; = *dream arousing feeling of intense fear, horror, distress*.

Чималий інтерес у дослідженні периферійних кластерів являє номінація численних симптомів переляку. Всі вони називають зовнішні, фізичні реакції організму, які виражаються: а) мимовільними рухами; б) знерухомленням; в) зміною кольору шкірних покриттів експерієнцера. Останній симптом виділено нами в гіпотетичній модальності, тому що ми вважаємо, що одне з можливих тлумачень словосполучення *in blue funk* = *in a state of great fear* – це вказівка на синяво-блїду шкіру переляканої людини.

Мимовільні рухи, викликані страхом, а точніше переляком, якому піддається експерієнцер, можуть бути або разовими, або триваючими. Відповідно, вони позначаються різними семами. Разові рухи-реакції *jump, start*. Див. напр. : *to spook* = *to frighten, esp. to startle*; *spooky* = *easily startled, [skirmish]*; *to startle* = *to cause to jump in alarm, = to frighten suddenly, cause to make a quick involuntary movement or start*; → *skirmish* = *restlessly active, nervous, restive*. Тривалі мимовільні рухи, викликані переляком, позначаються семами *tremble, tremulous*, наявними у значенні слів лексичного кластера *TREPIDATION*. Англомове *trepidation* походить з латинської *trepidare* = *to tremble* і одне з його значень – *unvoluntary trembling, tremulous agitation*.

Найбільшу експлікацію симптомів переляку спостерігаємо в кластерах *DISMAY, CONSTERNATION* і *PETRIFACTION*. Всі емоційні стани експерієнцера, що номінуються відповідними лексичними одиницями, маніфестуються застиганням, мимовільним знерухомленням тіла, що у семантичній структурі цих слів

позначається семами *paralyzed, stunned, rigid, numb*: *dismay = consternation, alarm*; *consternation = a state of paralyzing dismay*; *petrification = a state of being stunned or paralyzed with fear*; *to petrify = to render a person rigid or numb with fear or terror, = to stun or paralyze with fear*. Слід зазначити, що в ЛСП «СТРАХ» кластер *PETRIFICATION* входить лише групою семантичних дериватів, метафорично утворених від основного, прямого значення: *to petrify = to turn into stone, = cause to become stiff or stonelike, deaden*; *petrification = the process of fossilization, whereby organic matter is turned into a stony substance*.

Закам'яніти від страху, тобто застигнути в нерухомості, бути скутим, паралізованим страхом – такою є одна з реакцій організму на сильний переляк. Ідентифікація такого симптому через згадку каменю має глибоко вкорінений культурологічний характер і властива багатьом мовам: *закам'яніти, окаменеть, to petrify* (<Lat. *petra = stone*). Таким чином, *petrification* як назву емоційного стану переляку слід вважати перенесенням на підставі загальної ознаки (симптому): жорсткість, нерухомість каменю = нерухомість переляканої людини.

Проаналізувавши ЛСП «СТРАХ» у сучасній англійській мові, можемо коротко охарактеризувати його як досить об'ємне і різноманітне. Номенклатура кластерів, що його конституюють, була запозичена із синонімічного ряду до слова *fear*, наведеного в авторитетному словнику “American Heritage”¹¹. Вибірка з чотирьох словників сумарно реєструє 550 семем, об'єднаних у 21 кластер. У середньому один словник налічує 138 різних семем, що включають сему «страх» у структуру свого лексичного значення.

2. Мовленнєві засоби створення емоційної напруги в романах-трилерах

Як було зазначено вище, жанрова специфіка прагматичної спрямованості романів-трилерів передбачає обов'язкове створення атмосфери емоційної напруги, зокрема страху, тобто емоції, що виникає у людини (експерієнцера) як реакція на наявну загрозу її життю, здоров'ю. Ефективна діяльність автора трилера (як провокатора негативних емоцій) повинна призвести до того, щоб читач трилера «забув» про своє невключення у зображувальний світ, про свою непідвладність згубній силі вампіра і в результаті став експерієнцером емоцій страху. Індукування цієї негативної емоції автором у читача відбувається опосередковано:

---

¹¹ The American Heritage College Dictionary. 3d ed. Boston, New York : Houghton Mifflin Company, 1997. 1630 p.

1) через зображення внутрішньотекстового провокатора емоції, через наочний, такий, що чуттєво сприймається, вербальний опис чогось, що традиційно трактується як страшне або відразливе;

2) через показ поведінки і/або розповідь про відчуття, що переживаються персонажем, який виступає внутрішньотекстовим експерієнцером негативних емоцій;

3) через об'єктивацію емоції як такої, міркування оповідача про відтінки і різновиди страху і відрази як об'єктів зображення.

Емоціогенна атмосфера роману-трилера створюється різними прийомами, в тому числі і суто мовними, лексичними засобами, які можна об'єднати в досліджувану нами тематичну групу «СТРАХ», яка, своєю чергою, по-перше, вербалізує відповідну тему, а по-друге, реалізує прагматичну установку романів-трилерів. Розглянемо цю тематичну групу.

Тематична група «СТРАХ» об'єднує лексичні одиниці, що номінують цю емоцію і симптоми її прояву у експерієнцера-персонажа, до неї також входять відповідні кваліфікатори, що характеризують емоціогенні об'єкти і ситуації. Найбільш прямолінійним, експліцитним способом вербалізації теми «СТРАХ» у романах-трилерах виявляється використання автором слів, що номінують відповідну негативну емоцію, зокрема слів, описаних нами вище як конституенти ЛСП «СТРАХ». Такі лексичні одиниці широко представлені у вокабулярі аналізованих творів. Природно, що семени ядерних і медіальних кластерів зареєстровані у всій вибірці, а семени периферії поля представлені спорадично.

Способом посилення емоціогенного впливу на читача часто виявляється конвергенція в тексті слів, що номінують страх, кваліфікують об'єкти, дії, стани як такі, що лякають, жахливі:

*I feel the **dread** of this **horrible** place overpowering me, I am in **fear** – in **dreadful fear** – and there's no escape for me, I am encompassed about with **terror** that I **dare not** think of* (B. Stoker).

Тавтологічні по суті словосполучення на кшталт *dreadful fear, horrible nightmare, horrible sense of fear, panic of fear, paroxysm of fear, trembling feeling of dread* і т.ін. не здаються авторам романів-трилерів семантично надмірними і вони їх використовують повсюди. У пошуках найбільш точної номінації стикаються синоніми: *He realized **fright** was too mild a word for this. Even terror did not express what he felt* (S. King); *I'm not **afraid**, I am **horrificed, sickened*** (P.N. Elrod). В окремих випадках синонімічний повтор поступається місцем лексичному і тоді, наприклад, спостерігаємо 4-кратне вживання слова *terror* у текстовому фрагменті, що нараховує всього 20 автосемантичних одиниць, тобто кожне п'яте слово тут *terror*, яке до того ж звучить в унісон з такими

негативно зарядженими словами, як *to strike, blow, torture*. Прагнучи якнайточніше відобразити складні емоції, що охоплюють персонажів-експеріенцерів, автори нагромаджують ланцюжки уточнюючих номінацій: “*The boy started with the mixture of **confusion and dread***” (A. Rice). Концентрацію тематичних слів групи «Страх» на невеликій ділянці (в межах 1 фрази, 1 СФО) спостерігаємо практично у всіх творах вибірки. На цій підставі таку рису дистрибуції тематичних слів у тексті роману-трилера трактуємо як жанрово специфічну. У термінах когнітивної поетики подібна дистрибутивна особливість називається аттрактором. Функція аттрактора – відвернути на себе увагу читача, всі інші фонові компоненти ситуації, що описується, за контрастом піддаються когнітивному забуттю (*cognitive neglect*). М. Флюдерник¹² і М. Шорт¹³ відзначають, що когнітивна процедура відокремлення фігури від фону багаторазово посилюється.

Аналізуючи смислові аспекти текстових вживань тематичної лексики групи «СТРАХ», бачимо, що вони нерідко зазнають образної трансформації та включаються в різноманітні тропи і стилістичні фігури. Ступінь оригінальності цих образів не є дуже великим. У вибірці зареєстровані такі обороти, як *a splinter of fear, a cord of terror, the shadow of dread* і т.ін. Кваліфікатори емоції «страх» показують, що вона може мислитися авторами як об’єкт, який чуттєво сприймається, має вигляд, смак, колір, звук, запах, вагу, щільність: *sights and sounds, and smells of horror, fear heavy on both of them*. Найчастіше страх образно переосмислюється як дещо здатне до самостійного існування, пересування, агресивної дії. Страх живе, вдаряє, охоплює, входить, вповзає, пришпорює та просто вбиває експеріенцера:

- (1) *Here was **the seat of the fears*** (Ch. Golden);
- (2) *The **horror smashed** into the detective’s brain* (P.N. Elrod);
- (3) ***fright took him in rough hands*** (S. King);
- (4) ***Panic seized him and he grappled with it silently*** (S. King).

Як бачимо, образне переосмислення емоції «страх» у романах-трилерах всіляко акцентує непримиренне протистояння персонажа-експеріенцера і лякаючої, ворожої, агресивної атмосфери, в яку він занурений. Вживаючись у цю атмосферу, читач трилера сам перетворюється на експеріенцера відповідних емоцій. У термінах семантики можливих світів В.З. Дем’янков¹⁴ говорить про те, що

---

¹² Fludernik M. *The Fictions of Language and the Languages of Fiction: The Linguistic Representation of Speech and Consciousness*. London : Routledge, 1993. 458 p.

¹³ Short M.H. *Exploring the Language of Poems, Plays and Prose*. London : Longman, 1996. 283 p.

¹⁴ Дем’янков В.З. Понимание как интерпретирующая деятельность. *Вопросы языкознания*, 1983, № 6. С. 58–67.

«зображений у творі світ, мов би «добудовується» до внутрішнього життя інтерпретатора, читача, та існує іноді паралельно подальшому перебігу його внутрішнього життя, а іноді й повністю виключає його, коли ми з головою занурюємось у перипетії книги, що захопила нас». Як би там не було, але читання і розуміння «не є спонтанним і не є привнесеним із зовні (not ad hoc, not imported), але базується на внутрішній сутності читача (an inseparable part of what we are and how we think)».

Індукування емоції страху у читача здійснюється не тільки за рахунок прямих або образно переосмислених номінацій цієї емоції. Значно ефективним і більш поширеним способом «залякування» читача трилера виявляється використання непрямих маркерів страху. Ми маємо на увазі мовні засоби, що інформують читача про симптоми переляку в поведінці і зовнішньому вигляді персонажів – експерієнцерів. Згідно з О.О. Борисовим¹⁵, «будь-які фізіологічні зміни, що з'являються в організмі переляканої людини, кваліфікуються як симптоми страху». Всі ці маркери тематично розділені нами на три підгрупи: (47% вибірки) маркери фізіологічних реакцій організму, (35%) маркери-соматизми і (18%) маркери когнітивно-комунікативних змін у поведінці експерієнцера.

Як зауважує О.М. Лук¹⁶, «тілесна реалізація почуття включає зміну хімізму крові, частоти дихання і пульсу, тонуусу артерій і артеріального тиску, діяльності потових залоз, системи травлення (у разі сильного страху припиняється виділення слини і «пересихає в роті»). Причому все це – не випадковий набір реакції організму». Будь-який читач навіть із дуже обмеженим запасом теоретичних знань у галузі фізіології людини, тим не менш, має тілесний досвід подібних реакцій. Апеляція до слідів цього досвіду в пам'яті читача спрацьовує у разі читання відповідних фрагментів роману-трилера.

Наш аналіз показує, що в досліджуваних творах найбільш репрезентативними маркерами переляку експерієнцера служать вказівки на різні фізіологічні реакції його організму, серед них переважають температурні реакції, перш за все відчуття холоду і супутня цьому реакція волоссяного покриву (гусяча шкіра, волосся дибки), тремтіння, а також піт. Сумарно ці маркери становлять 35% усієї вибірки. Ступінь холоду, який відчують експерієнцери, варіює: *chill – cold – icy cold – frozen*, його визначення звучать в унісон: *death-*

---

¹⁵ Борисов О.О. Мовні засоби вираження емоційного концепту СТРАХ: лінгвокогнітивний аспект (на мат. суч. англійськ. худ. прози) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Донецьк, 2005. 253 с., с. 151.

¹⁶ Лук А.Н. Эмоции и личность. Москва : Знание, 1982. С. 39.

chill, morbid chill. У експерієнцера холонуть кістки, кров, спина, руки, обличчя, шлунок, душа, серце, шия, широко використовується персоніфікація (*icy/cold finger (of horror)*), метафора (*wave of coldness, breath of winter*): *A newer wave of coldness went from base of his neck to the bottom of his spine* (R. Lory).

Когнітивісти стверджують, що тактильні відчуття, до яких належить і холод, на шкалі сенсорних модальностей людини в онтогенезі і філогенезі займають найнижчу позицію. Над ними надбудовуються модальності смаку, запаху, звуку і найвища модальність – зір. Це означає, що тактильний канал відчуттів найкоротший і безпосередній. Тому холод (так само як і інші тактильні відчуття) легко стає основою когнітивно-метафоричних переносів, підкреслює у своїй праці Ю. Шен¹⁷. Наш матеріал ще раз підтверджує спостереження нейропсихологів про те, що навіть у разі ретроспективного усвідомлення минулої небезпеки «людина може бути охоплена страхом, і вона **буквально холоне** від думки про те, на яку небезпеку вона наражалася» стверджує О.М. Лук¹⁸.

Цей же симптом страху як найбільш типовий маркер лягає в основу вторинної номінації *chiller, spine-chiller*, такою є розмовна назва жанру трилер (*a book that is purposely written to be frightening*)¹⁹. Як бачимо, етимологією цих номінацій служить маркер відчуття холоду (особливо в хребті), ще один доказом того, що індукування емоції страху у читача є основною особливістю роману-трилера.

До групи маркерів фізіологічних реакцій організму включається також такий маркер-симптом, як реакція волосяного покриву у персонажа- експерієнцера. Див. наприклад: *His whole body had crawled into goose-flesh and the short hairs on the nape of his neck had begun to prickle as they were rising into hackles* (S. King). Подібний маркер імплікує високий ступінь інтенсивності пережитої емоції, він втягує читача в ретельно нюансовану гаму тілесних відчуттів експерієнцера і безумовно сприяє тому, щоб «заразити» читача аналогічною емоцією.

До інших фізіологічних реакцій, що маркують переляк експерієнцера, відносно зареєстровані у вибірці маркери прискороного/переривчастого дихання, знерухомлення (*paralysis, rooted*), непритомність експерієнцерів, а також фразеологізм, що згадує «ведмежу хворобу»: *I crept up the stairs, a little kid, scared shitless* (S.

---

¹⁷ Shen Y. Cognitive Constraints on Verbal Creativity: The Use of Figurative Language in Poetic Discourse. *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis*. Vol. I. Amsterdam–Philadelphia : John Benjamins, 2002. P. 223

¹⁸ Лук А.Н., Вказ. джерело, с. 17.

¹⁹ Longman Dictionary of English Language and Culture. London : Longman, 1992. 1528 p.

King). Досліджуючи вербалізовані уявлення про емоції людини, А.Н. Погребнова²⁰ та Д.О. Добровольський²¹ згадують ідіоми «дефекації», вказуючи на те, що вони зображують страх як принизливе для суб'єкта почуття; це – страх позбавлений всілякого благородства.

Другу за чисельністю групу симптомів переляку становлять маркери, що включають соматизми, тобто назви органів і частин тіла людини. Тут домінують згадки серця і крові. Серце експерієнцера: зупиняється (*stand still, fail, stop, falter, loosen*); підступає до горла або падає вниз (*crawl into the throat, tried to swallow the heart back into its place, sink*); застигає від холоду або покидає тіло (*chill the heart, icy cold, is taken away, drums away*).

Кров замерзає (*freeze*), пульсує (*rush, surge*), стукає у вухах (*sounds like blows from a hammer; sound of pulsing blood; there was only a great soundlessness and the beat of the blood in their own ears*). Тобто збуджений експерієнцер інтроспективно фіксує сигнали функціонування свого організму, які в нормальному стані не сприймаються людиною (робота серця, пульсація крові і т.п.).

До цієї ж групи маркерів входять вказівки на зміну в обличчі експерієнцера: очі розплющуються від жаху (*wild, widen, stare, grew huge*), обличчя блідне (*white, pale (as death), deadly pale, lips blue*), рот мимоволі відкривається (*open, gape*), пересихає (*gone dry*), в ньому виникає неприємний смак (*a coppery taste*), губи тремтять.

Міміка також видає крайній ступінь емоційної напруги (*wince, grimace, face was tense; smile felt frozen; face was constricted like the face of a man having a heart attack*). Руки і ноги експерієнцера найчастіше тремтять і підгинаються, останнє може бути виражене традиційно (*tremble, become jelly*), а може позначатися за допомогою індивідуального порівняння: *his legs felt as if they were made of ten thousand pencil erasers* (S. King).

Серед маркерів-симптомів страху нерідко згадується хребет, який першим в організмі експерієнцера реагує на загрозу, що наближається: *But it was from her spinal cord, a much older network of nerves and ganglia that the black dread emanated its waves* (S. King).

З нашої точки зору, подібні деталі фізіологічних відчуттів і зовнішніх змін людини несуть потужний заряд емоціогенності, тому що апелюють не стільки до розуму, скільки до почуттів читача, пробуджуючи в ньому спогади про свої фізичні реакції на переляк, що

---

²⁰ Погребнова А.Н. Метафора в наивних представлениях об эмоциях. *Язык. Сознание. Культура* : сб. ст. Калуга : Эйдос, 2005. С. 289.

²¹ Добровольский Д.О. Образная составляющая в семантике идиом. *Вопросы языкознания*, 1996, № 1. С. 90.

відклалися в пам'яті, можливо, з раннього дитинства. У зв'язку з цим наведемо висловлювання П. Стоквелла²² про те, що «знання» літературного твору слід шукати в умах читачів, де воно формується головним чином з індивідуального досвіду і лише частково за рахунок підказок текстової структури.

Найменшу групу маркерів-симптомів становлять сигнали зміни або порушення когнітивно-комунікативної діяльності експерієнцера. У стані переляку герої романів-трилерів зазнають проблем з мовленням: *she seemed to have lost her grip of what German she knew*. Вони заїкаються (*stammer*), їх голос тремтить (*quiver*), стає неприродно тихим, високим, хрипким (*voice small, timid, high, cracked*). Персонажі скрикують від жаху (*scream, shriek, screech, groan*) або, навпаки, втрачають мову (*silent cry, words died in her throat, speech fled me, speechless*). Їхня жестикуляція свідчить про переляк: вони закривають обличчя руками, хрестяться від нечистої сили (*put his hands over his face; lifting his hand to shield himself; crossing himself; made a quick sign of protection over his heart*).

Страх призводить до втрати самоконтролю (*her reason left her; the boy laughed despite himself; the terror made me consciously obtuse*), про що може сигналізувати імплікуюча деталь; наприклад, у романі А. Райс газетний репортер бере інтерв'ю у вампіра і, закуривши цигарку, геть забуває про неї, як наслідок, цигарка перетворюється на попіл: *The cigarette has become one long cylinder of ash* (A. Rice).

Завершуючи аналіз тематичної групи «СТРАХ» на основі вибірки, отриманої з 10 романів-трилерів про вампірів, доходимо висновку про те, що одне з основних прагматичних завдань такого типу масової літератури полягає в тому, щоб викликати у читачів відчуття страху від зіткнення з чимось потойбічним і жахливим. Досягається такий ефект за рахунок індукції емоції страху у експерієнцера-читача, який «заражається» страхом від експерієнцера-персонажа в процесі того, як стежить за сюжетною інтригою, переймається симпатіями й антипатіями героїв роману, вживається у їхній емоційний досвід, переносячи його на себе.

ВИСНОВКИ

У дослідженні ми розглянули мовні ресурси англійського лексикону, що номінують емоцію СТРАХ, проаналізували мовні засоби вираження цієї емоції в романах-трилерах з метою подальшого з'ясування механізму індукції відповідних емоційних станів у читача.

---

²² Stockwell P. *Cognitive Poetics*. London, New York : Routledge, 2002. P. 91.

Мовні ресурси номінації емоції СТРАХ вивчалися на основі виділеного нами лексико-семантичного поля (ЛСП), основна увага приділялася аналізу семного складу конститuentів такого ЛСП. У результаті були зроблені такі висновки. Емоція СТРАХ – як вона лексикографічно позначена – це неприємне, хворобливе відчуття, спровоковане наявною або умоглядною загрозою відразливого характеру, що проявляється цілим спектром фізіологічних і психічних реакцій експерієнцера (тремтіння, параліч, збліднення, реакція волоссяного покриву, отупіння непритомність, вигуки, втрата мови). Номінанти емоції СТРАХ надзвичайно активні в плані семантичної девіації.

По-перше, вони нерідко є семантичними похідними: *chill* = холодіти ⇒ лякатися; *petrify* = кам'яніти ⇒ лякатися; *consternation* = параліч ⇒ переляк. По-друге, вони самі служать джерелами вторинної номінації: *frightwig, dreadlock* = волосся дибки від переляку ⇒ відповідна зачіска. Семний аналіз конститuentів ЛСП «СТРАХ» показує, що до такої негативної емоції домішується також емоція відрази, разом вони утворюють найчастішу комбінацію емоцій. ЛСП «СТРАХ» охоплює 140 лексичних одиниць, об'єднаних нами в 21 кластер (у кластері зібрані однокореневі одиниці).

Дефініційний аналіз словникових статей показав, що ресурси англійського лексикону є достатніми для того, щоб номінувати найтонші відтінки цих негативних емоцій, вписуючи саму емоцію у фонову рамку причинно-наслідкових і темпоральних параметрів, психофізичних та етико-соціальних особливостей переживання суб'єктом-експерієнцером відповідного емоційного досвіду.

Вищезазначені мовні, лексичні засоби широко використовуються авторами романів-трилерів для створення емоціогенної атмосфери. Лексичні одиниці, що номінують страх, використовуються в певній кількості, утворюючи семантично надлишкові описи чого-небудь страшного або беручи участь у міркуваннях про природу страху і його різновидів. Конвергенція ідентично заряджених словникових одиниць на невеликих ділянках тексту створює своєрідні згустки емоційної напруженості. У сукупності з численними і різноманітними маркерами симптомів страху вони сприяють зануренню читача в емоційно-напружену атмосферу роману-трилера, таким чином «лоскочучи нерви» читача, що призводить до гедоністичного ефекту втамування емоційного голоду і розважає масового читача романів-трилерів.

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються засоби вираження емоції СТРАХ в англійській мові та мовленні в англійськомовних романах-трилерах про вампірів. Фокусом дослідження є аналіз засобів номінації та прояву

емоції СТРАХ з метою подальшого вивчення механізму створення емоціогенної атмосфери романів-трилерів та її впливу на читача. Особлива увага приділялася аналізу семного складу виокремленого (нами) лексико-семантичного поля СТРАХ та ролі лексичних одиниць-конституентів ЛСП в індукуванні негативної емоції страху у читача. Результати аналізу словникових дефініцій демонструють, що конституенти ЛСП номінують різноманітні відтінки емоції СТРАХ та вписують її в контекст причинно-наслідкових і темпоральних параметрів, психофізичних та етико-соціальних особливостей переживання суб'єктом-експерієнцером відповідного емоційного досвіду. У художньому тексті лексичні мовні засоби активно використовуються та створюють згустки емоційної напруженості. У сукупності з різноманітними маркерами симптомів страху вони сприяють зануренню читача в емоційно-напружену атмосферу роману-трилера, що розважає масового читача та призводить до ефекту втамування емоційного голоду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борисов О.О. Мовні засоби вираження емоційного концепту СТРАХ: лінгвокогнітивний аспект (на мат. суч. англomовн. худ. прози) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Донецьк, 2005. 253 с.
2. Демьянков В.З. Понимание как интерпретирующая деятельность. *Вопросы языкознания*. 1983. № 6. С. 58–67.
3. Добровольский Д.О. Образная составляющая в семантике идиом. *Вопросы языкознания*. 1996. № 1. С. 71–93
4. Лук А.Н. Эмоции и личность. Москва : Знание, 1982. 176 с.
5. Мартынюк А.П. Регулятивна функція гендерно маркованих одиниць мови (на матеріалі сучасного англomовного публіцистичного дискурсу) : дис. ... докт. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2005. 604 с.
6. Погребнова А.Н. Метафора в наивных представлениях об эмоциях. *Язык. Сознание. Культура*. Калуга : Эйдос, 2005. С. 285–297.
7. Тимченко Є.П. Ядерні елементи лексико-семантичного поля «СТРАХ» у німецькій та укр. мовах. *Проблеми зіставної семантики*. Вип. 6 / Відп. ред. Кочерган М.П. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2003. С. 144–148.
8. Brite P. *Lost Souls*. Dell, 1993. 384 p.
9. Collin's Cobuild English Language Dictionary. William Collins Sons & Co Ltd, Glasgo, 1988. 1703 p.
10. Crisp P. Conceptual metaphor and its expressions. *Cognitive Poetics in Practice*. London, New York : Routledge, 2003. P. 99–113.
11. Elrod P.N. Quincey Morris, Vampire. New York : Baen Publishing Enterprises, 2001. 336 p.

12. Fludernik M. *The Fictions of Language and the Languages of Fiction: The Linguistic Representation of Speech and Consciousness*. London : Routledge, 1993. 458 p.
13. Freeman D.C. *Catching the Nearest Way: “Macbeth” and Cognitive Metaphor*. *Journal of Pragmatics*. 1995, No. 24. P. 689–708.
14. Golden Ch. *Vampire of the Mists*. TSR, Lake Geneva WI, 1991. 341 p.
15. King S. *Salem’s Lot*. New English Library, 1991. 483 p.
16. Lory R. *Dracula’s Brothers*. GB: Hunt Barnard Printing Ltd. Aylesbury Bucks, 1974. 140 p.
17. *Longman Dictionary of English Language and Culture*. London : Longman, 1992. 1528 p.
18. *New Webster’s Dictionary and Thesaurus of the English Language*. New York : Lexicon Publications, 1993. 1149 p.
19. Pike Ch. *The Last Vampire*. Simon Pulse, 1994. 208 p.
20. Rice A. *Interview with the Vampire*. England : Clays Ltd, 2002. 368 p.
21. Shen Y. *Cognitive Constraints on Verbal Creativity: The Use of Figurative Language in Poetic Discourse*. *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis*. Vol. I. Amsterdam–Philadelphia : John Benjamins, 2002. P. 211–230.
22. Short M.H. *Exploring the Language of Poems, Plays and Prose*. London : Longman, 1996. 283 p.
23. Stockwell P. *Cognitive Poetics*. London, New York : Routledge, 2002. 193p.
24. Stoker B. *Dracula*. Ltd. : Penguin Group, 1994. 449 p.
25. *The American Heritage College Dictionary*. 3d ed. Boston, New York : Houghton Mifflin Company, 1997. 1630 p.

Information about the authors:

Onyshchuk I. Yu.,

PhD in Linguistics,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages
for the Humanities

I. I. Mechnikov National University

24/26, Frantsuzky blvd., Odesa, 65058, Ukraine

Matovych O. O.,

Candidate of Philological Sciences,

Lecturer at the Department of Foreign Languages for the Humanities

I. I. Mechnikov National University

24/26, Frantsuzky blvd., Odesa, 65058, Ukraine